

## КЛАСИФИКАЦИЈА ТЕОРИЈА О ПОДЕЛИ ПРАВА НА ЈАВНО И ПРИВАТНО

Схватања о разликовању јавног и приватног права, која сам приказао у реферату, представљају чисте типове. То ће рећи да свако схватање заступа једну идеју о разликовању, да се свако заснива на само једној разлици. Многи аутори своја схватања граде, међутим, комбинујући више чистих типова. Будући да комбинују разне чисте типове, то се и комбинације знатно међусобно разликују. Не бих овом приликом информисао о тим различитим комбинованим схватањима. Искористио бих прилику да уместо тога укажем да се, колико год била међусобно различита, многа чиста схватања могу окупити око неких заједничких места, заједничких елемената. Многа чиста схватања, наиме, проводе разликовање по једном те истом основном елементу, приказујући међутим разне његове стране или карактеристике као одлучујуће за разликовање јавног и приватног права. Једнаест је таквих основних елемената, и сходно томе дају се сва приказана чиста схватања прегруписати у једанаест група.

Једној групи схватања као такав, заједнички, елемент служи порекло права: јавно и приватно право разликују се или по томе да ли су божанске или профане, световне провенијенције (теорија 1), или по томе да ли су друштвена или државна креација (теорија 2), или по томе да ли су потекли од државе, неаутономно, или од самих субјеката, аутономно (теорија 10).

Другима као елемент разлике служи то где је норма садржана, па ако је грађански законик њена правносистемска локација, по среди је приватно право, а иначе је право јавно (теорија 8).

Узрок постанка, чинилац који детерминише и изазива једну или другу област, заједнички је елемент схватања да је приватно право израз приватне својине (теорија 4), схватања да је приватно право одређено робноновчаном привредом (теорија 5), и схватања да је приватно право изазвано човековим нагоном за индивидуацијом (теорија 30).

И циљ се употребљава као основ разлике јавног и приватног права: остваривање јавног или приватног интереса као сврха норме (теорија 12).

Предмет регулисања, материја која се регулише заједничка је основа за схватање да су приватноправне оне норме које уређују имовинске односе (теорија 6), за схваћање да приватноправне норме уређују уз имовинске још и породичне односе (теорија 7), и за схватање да јавно право регулише организацију и функционисање правног поретка, државе пре свега (теорија 29).

Скупно место за неколико схватања јесте начин како је материја уређена, укратко, начин регулисања: по једном схватању разлика је у томе да ли је уређена типично или индивидуално (теорија 3), по другом, да ли је императивно или диспозитивно (теорија 11), по трећем, уз ограничавање воље или без тога (теорија 13), а по четвртм, да ли тако да обавезност и противправност зависе од воље овлашћеног (теорија 14).

Титулус, основ из кога настаје правни однос, и то да ли је тај приватноправни или јавноправни, представља један даљи елемент на коме се гради разлика (теорија 9).

Једна, по броју схватања, већа група проводи разлику полазећи од субјективног права, одн. овлашћења: став о правно смети и правно моћи као разликујућим појавама јавног и приватног права (теорија 15), став о постојању или непостојању категорије субјективног права (теорија 16), став о одвојивости или неодвојивости права од способности да се право има (теорија 17), став о могућности или немогућности одрећи се права (теорија 18), став о праву као чистом или о праву праћеном обавезом вршења (теорија 19), став о усмерености права на одређено или на неодређена лица (теорија 20), став о заједничком вршењу права без овлашћења располагања правним објектом или подељеном вршењу, уз могућност таквог располагања (теорија 21).

И према санкцији неки деле право на јавно и приватно: став о правној и моралној санкцији (теорија 22), и да ли санкција следи из повреде обавезе непосредно, или тек посредно (теорија 23).

Неколико схватања окупило се око остваривања права као разликујућег елемента јавног и приватног права: као битна истакнута је разлика у погледу начина мотивисања да се изврши дужно понашање чиме овлашћени остварује своје право (теорија 24), разлика у погледу тога да ли титулар има овлашћење да сам остварује право (теорија 25), разлика у погледу тога да ли се право остварује по приватној иницијативи или по службеној дужности (теорија 26), разлика у погледу врсте по-

ступка у коме се право остварује (теорија 27), и разлика у погледу улоге државе у поступку у коме се право остварује — учествује ли у њему држава као арбитар или и као једна од страна (теорија 28).

Највише схватања, чак десет, почива на заједничком уверењу да у субјекту, неком његовом својству или положају, ваља тражити оно што разликује јавно од приватног права: имају ли норме у виду појединца као члана заједнице или као појединца (теорија 31), појављује ли се удружење као само овлашћени или само обвезани субјект (теорија 32), да ли су по среди односи удружења и чланова, или самих чланова (теорија 33), да ли је држава субјект у правном односу (теорија 34), ради ли се само о односу државе и поданика или и између самих поданика (теорија 35), је ли држава привредни субјект у односу или иступа у непривредној функцији (теорија 36), учествује ли у односу субјект вршећи јавну службу, јавну функцију (теорија 37), да ли је у односу један субјект надређен другоме или су положаји субјеката координисани (теорија 38), иступа ли у односу субјект као носилац јавне власти (теорија 39), и да ли је носилац јавне власти неопходан субјект односа и адресат норме (теорија 40).